

Recenzja rozprawy doktorskiej

Pani mgr Lilii Neumann

na temat: Polityka energetyczna Polski w świetle założeń polityki klimatycznej Unii Europejskiej”.

1. Wprowadzenie

Sporządzenie recenzji rozprawy w przewodzie doktorskim Pani mgr Lilii Neumann zostało powierzone mi na podstawie umowy z Uniwersytetem Gdańskim, z siedzibą w Gdańsku przy ul. Jana Bażyńskiego 8, reprezentowanym przez Pana dr hab. Wojciecha Bizona, prof. Uniwersytetu Gdańskiego, zgodnie z uchwałą Rady Dyscypliny Ekonomia i Finanse UG z dnia 17.07.2025 r. Podstawa prawna – ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571 z późn. zm.).

Recenzowana rozprawa doktorska Pani mgr Lilii Neumann pt.: „Polityka energetyczna Polski w świetle założeń polityki klimatycznej Unii Europejskiej” została napisana pod opieką naukową promotora, Pana dr hab. Przemysława Kulawczuka, prof. UG.

Objętość rozprawy stanowi łącznie 312 stron, w tym 248 stron tekstu zasadniczego. Na zawartość rozprawy składają się: wstęp, sześć rozdziałów, w miarę proporcjonalnie podzielonych na podrozdziały i zagadnienia oraz zakończenie. Tekst rozprawy został uzupełniony o streszczenie w języku polskim i angielskim, spis tablic (80) i rysunków (49) oraz załączników.

W bibliografii Autorka dokumentuje wykorzystane liczne źródła literatury fachowej w tym: pozycje zwarte – 87, artykuły – 116, źródła prawa – 40, strony internetowe – 77, pozostałe materiały internetowe – 86.

Formalna strona opracowania pod względem metodycznym, edycyjnym i językowym została wykonana bardzo starannie i nie budzi żadnych zastrzeżeń. Strona merytoryczna rozprawy doktorskiej niewątpliwie pozwala ją zakwalifikować do dyscypliny naukowej Ekonomia i finanse.

2. Ważność tematyki rozprawy doktorskiej

Na początku należy podkreślić ważność tematyki podjętej w rozprawie doktorskiej, jej szczególną aktualność dla gospodarki i społeczeństwa oraz atrakcyjność z punktu widzenia badań naukowych. Sektor energetyczny stanowiący kompleks gałęzi przemysłu związanych z eksploatacją, przetwórstwem, logistyką i dystrybucją różnorodnych źródeł energii oraz kapitałochłonnych inwestycji, zatrudniający dziesiątki tysięcy wysoko kwalifikowanej kadry specjalistów oraz korzystający w szerokim zakresie z zaplecza naukowo – badawczego, stanowi podstawę funkcjonowania gospodarki narodowej i w dużym stopniu decyduje o warunkach życia społeczeństwa. Stąd wynika ważność polityki energetycznej państwa. Ceny poszczególnych źródeł energii, stabilność dostaw, logistyka obrotu międzynarodowego oraz kierunki inwestycji decydują o dynamice rozwoju gospodarczego i standardzie życia obywateli. Z tego punktu widzenia polityka energetyczna znajduje się w centrum uwagi głównych ośrodków decyzyjnych oraz opinii publicznej. W ostatnich latach istotnym czynnikiem modyfikującym tę sferę polityki gospodarczej stała się polityka klimatyczna UE.

W ogólnym rozumieniu polityka gospodarcza, w tym polityka energetyczna obejmuje wyznaczanie celów oraz sposobu ich realizacji w długim horyzoncie czasowym. Jako sfera wyborów politycznych związanych z preferencjami władzy rządzącej polityka energetyczna jest wyrazem programu, realizowanego przez organy państwa. Jednakże, w świetle potrzeb całej gospodarki z punktu widzenia strategii rozwoju gospodarczego, oczekiwań społecznych oraz trafności wyborów, dotyczących decyzji inwestycyjnych i racjonalności wykorzystania posiadanych zasobów, podlega ona społecznej ocenie i staje się przedmiotem naukowych badań. Zatem, polityka energetyczna dotyczy bezpośrednio podstaw polityki gospodarczej, realizowanej w warunkach otwartej gospodarki rynkowej, z uwzględnieniem procesu integracji europejskiej. Obszar wyborów, dotyczących kwestii energetycznych winien uwzględniać zewnętrzne uwarunkowania rynkowe oraz regulacje organizacji międzynarodowych, w tym UE. Ważną częścią polityki energetycznej UE stała się, budząca wiele kontrowersji, polityka klimatyczna. Konfrontacja interesów gospodarek poszczególnych krajów z założeniami polityki klimatycznej negatywnie oddziałuje na rozwój i konkurencyjność gospodarek krajowych. Wynika stąd ważność i istotność tematyki jako przedmiotu badań w rozprawie doktorskiej.

Tytuł rozprawy doktorskiej Pani mgr Liliany Neumann, pt.: „Polityka energetyczna Polski w świetle założeń polityki klimatycznej Unii Europejskiej” wyraża konfrontację dwóch kompleksowych polityk uprawianych przez Polskę i Unię Europejską. Tak sformułowany temat rozprawy stanowi niezwykle ciekawe i aktualne wyzwanie badawcze znajdujące się w centrum uwagi opinii publicznej i ośrodków decyzyjnych w związku z procesem europejskiej integracji gospodarczej. Podejmując tę tematykę Autorka konfrontuje politykę energetyczną w Polsce, wyrażającą rzeczywistość potrzeb sektora z punktu widzenia bezpieczeństwa energetycznego kraju oraz rekomendacje transformacji energetycznej określone przez organy Unii Europejskiej. W ten sposób ujawniają się sprzeczności interesów, spory kompetencyjne oraz konflikty zaburzające prowadzenie racjonalnej polityki energetycznej w kraju. Powyższe zjawiska sygnalizują powstające sprzeczności na tle modeli optymalnego przebiegu integracji gospodarczej Unii Europejskiej.

3. Konstrukcja rozprawy doktorskiej

Podstawą konstrukcji rozprawy doktorskiej, wyznaczającą perspektywę badawczą, układ rozdziałów i omawianych zagadnień jest przyjęty przez Autorkę cel główny rozprawy. Za cel główny przyjęto: „zbadanie sposobu kształtowania i realizacji polskiej polityki energetycznej na tle polityki klimatycznej UE, a także wpływu polityki klimatycznej UE na prowadzoną przez Polskę politykę energetyczną. Celem było też zbadanie, jak te polityki są odbierane przez obywateli”. Realizacja celu głównego została oparta na zespole 4 celów szczegółowych i 4 pytań badawczych.

Na podstawie pytań badawczych Autorka postawiła główną hipotezę, brzmiącą następująco: „Polityka klimatyczna z rosnącą siłą wpływa na politykę energetyczną Polski, dając jednocześnie władzom publicznym dużo swobody w zakresie metod jej wdrażania. Polskie władze publiczne mało skutecznie przeobrażają politykę energetyczną tak, aby sprostać wymogom polityki klimatycznej UE, co powoduje wzrost obciążeń energetycznych dla ludności i przedsiębiorstw oraz narastanie napięć i dysproporcji w polskim społeczeństwie i gospodarce”. Na tej podstawie postawiono „pięć hipotez obszarowych”. W procesie badawczym Autorka zastosowała złożoną metodykę badań jakościowych i ilościowych, w tym metody statystyczne oraz analizę danych empirycznych, opartą na kwestionariuszu i eksperymencie. Szczególnie interesujące są informacje, pozyskane z grupy ludzi młodych, dotyczące

oddziaływania polityki klimatycznej na społeczeństwo. Mając na uwadze trudność pozyskania bezpośrednich opinii na ten temat z ośrodków decyzyjnych oraz przedsiębiorstw, można traktować grupę badawczą młodych ludzi, jako reprezentantów przyszłych przedsiębiorców i konsumentów, wrażliwych na wprowadzane obecnie regulacje rynku energetycznego. Percepcja obecnych i zapowiadanych regulacji przez młodych w obszarze elektromobilności, zmian w budownictwie, eliminacji paliw stałych i gazu ziemnego oraz eliminacji białka zwierzęcego itd., jest zbieżna ze sceptycyzmem całego społeczeństwa. W tym kontekście rodzi się szereg pytań, dotyczących wpływu tych regulacji na sferę gospodarki realnej, wzrost kosztów działalności gospodarczej, zanik przemysłu oraz spadek konkurencyjności krajów unijnych na tle gospodarki światowej. Powyższe problemy Autorka rozwija w rozważaniach ujętych w sześciu rozdziałach i podsumowuje w zakończeniu. Za szerokie podsumowanie badań, zawarte w rozdziale szóstym, można uznać także formę rekomendacji adresowanych do organów decyzyjnych w Polsce i UE, odpowiedzialnych za obszar polityki energetycznej i klimatycznej, uwzględniających sferę gospodarczą i oczekiwania społeczne.

4. Wartość naukowa rozprawy doktorskiej

W ocenie wartości naukowej rozprawy należy podkreślić oryginalność, wyjątkową złożoność i wielowymiarowość podjętej tematyki, którą Autorka prezentuje na różnych poziomach. Dodatkowa trudność badań wynika z przeplatania się aspektów politycznych związanych z tematyką, dotyczących działalności podmiotów w obszarze polityki energetycznej. Ich wzajemne relacje, obejmujące instytucje UE i kraje członkowskie, obarczone są licznymi sporami kompetencyjnymi, konfliktami i sprzecznościami interesów. Autorka koncentruje się na sferze rozważań ekonomicznych związanych z poszukiwaniem efektywnych rozwiązań, zwracając uwagę na skutki polityki energetycznej dla całej gospodarki i społeczeństwa. Konfrontując prowadzoną politykę energetyczną z potrzebami rozwojowymi gospodarki na poziomie kraju i UE dostrzega luki, sprzeczności i niespełnione oczekiwania społeczne. Wskazują one na obszary nieudolnego zarządzania ryzykiem.

Walorem pracy doktorskiej o szczególnym znaczeniu praktycznym jest analiza polityki energetycznej Polski od momentu przystąpienia do UE. Autorka wskazuje na symptomy braku dostatecznej koordynacji poszczególnych gałęzi sektora energetycznego oraz zaniechania i opóźnienia w sferze strategicznych inwestycji warunkujące niezakłócone funkcjonowanie całej gospodarki w długim

okresie. W kontekście rozdziału pierwszego, zawierającego prezentację oczekiwań i zadań polityki energetycznej rysuje się bardzo krytyczna ocena realizacji tej polityki przez organy państwa.

Naturalną kontynuacją studium polityki energetycznej Polski jest syntetyczna prezentacja ewolucji polityki energetycznej UE. Obok wartości poznawczych zawiera ona wyraźne elementy ocenne. Są one szerzej rozwinięte w badaniach własnych Autorki drogą analizy preferencji młodej populacji. Ustami młodzieży wyraża głęboki krytycyzm i brak akceptacji dla instrumentów polityki klimatycznej opartej nie na zachętach, lecz na nakazach i karach. Kwestionowane są również podstawy polityki oparte na dążeniu do zeroemisyjności w perspektywie dwudziestu kilku lat. Szczególną wartość naukową ma próba projekcji działania wdrażanych obecnie regulacji polityki energetycznej i klimatycznej na podmioty gospodarcze i konsumentów, funkcjonujących w latach 40. i 50. XXI wieku, zawarta w rozdziale piątym. W tym zakresie wykonane badania prowadzą do wytyczenia rekomendacji i usprawnień przez Autorkę, dotyczących polityki energetycznej i klimatycznej, zawartych w rozdziale 6. Mogą one być podstawą do modyfikacji kierunków polskiej polityki energetycznej, co stanowi o wybitnej wartości naukowej i aplikacyjnej rozprawy.

5. Aspekty dyskusyjne i pytania recenzenta

W opinii recenzenta, w obszarze badanej problematyki na szerszą uwagę zasługuje kwestia bezpieczeństwa energetycznego. Bezpieczeństwo, obok gospodarnego działania, jest fundamentalnym celem wszelkich rozważań ekonomicznych. Autorka wprawdzie zajmuje się różnymi aspektami bezpieczeństwa w gospodarce, podejmując kwestie efektywności, spójności systemu, ciągłości dostaw, deficytów itd., jednakże kwestia ta leży u podstaw polityki energetycznej każdego państwa i zasługuje na szerszą uwagę. Można uznać, że bezpieczeństwo, w tym bezpieczeństwo energetyczne jest podstawowym paradygmatem polityki każdego podmiotu. Z tej perspektywy należy oceniać politykę energetyczną państwa, a także UE na poziomie ugrupowania integracyjnego.

Stan bezpieczeństwa energetycznego winien być punktem wyjścia do określania zadań i koordynacji programów rozwojowych dla wszystkich uczestników sektora energetycznego. Warunkiem utrzymania tego stanu są określone relacje równowagi między podmiotami sektora energetycznego oraz konsumentami energii, oparte na świadomości ich wzajemnej zależności. Z tej

perspektywy wyraźniej można dostrzec błędy polityki energetycznej kraju oraz nieracjonalne rozwiązania polityki klimatycznej UE. Obszar polityki, dotyczący kwestii energetycznych w UE burzy założenia elementarnych modeli integracji gospodarczej. Prawdopodobnie, w tym obszarze można znaleźć istotne przyczyny obecnego kryzysu gospodarczego w Europie Zachodniej. Przyjęta perspektywa badawcza, warunkująca od podstaw bezpieczeństwo energetyczne kraju, z uwzględnieniem racjonalnych rekomendacji UE, prowadzi do wyraźnej identyfikacji obszarów konfliktu interesów, umożliwia precyzyjną wycenę zapotrzebowania energetycznego całej gospodarki, ujawnia pojawianie się deficytu w poszczególnych źródłach energii i szacowanie dodatkowych kosztów w rozkładzie czasowym.

Pytania adresowane do Autorki rozprawy:

1. W jaki sposób należałoby usprawnić i rozwinąć klasyczny model rachunku efektywności inwestycji w sektorze energetycznym, z uwzględnieniem polityki klimatycznej UE?
2. Jakie rozwiązania należałoby zastosować w budowie systemu bezpieczeństwa i monitorowania ryzyka energetycznego w kraju?

6. Podsumowanie i wniosek końcowy

Recenzowana praca doktorska reprezentuje wysoki poziom merytoryczny, jest oryginalnym opracowaniem naukowym, zachowującym logikę i dyscyplinę wnioskowania oraz przejrzystość struktury badań, zgodnie z wymogami stawianymi rozprawom doktorskim. Kwalifikacja rozprawy doktorskiej, w tym zakres badań własnych i warstwa opisowa zachowuje zgodność z wykorzystanymi źródłami literatury przedmiotu, co pozwala na jednoznaczne zaliczenie jej do dyscypliny ekonomia i finanse.

Kluczowym walorem rozprawy jest przyczynek do budowy polityki i strategii energetycznej kraju w warunkach integracji europejskiej, a w szczególności ochrony polskich interesów gospodarczych na tle polityki klimatycznej Unii Europejskiej. W warstwie aplikacyjnej służy ona wzmocnieniu argumentów dotyczących bezpieczeństwa energetycznego w obszarze pozyskania źródeł energii i struktury zapotrzebowania gospodarki na energię w długim horyzoncie czasowym.

W warstwie formalnej rozprawa jako tekst naukowy jest napisana poprawnie pod względem metodycznym i językowym, nie zawiera błędów i nie budzi zastrzeżeń, a co najważniejsze, jest aktualna, bogata w faktografię, wzbudzająca zainteresowanie czytelnika. Autorka rozprawy wykazała się

umiejętnościami prowadzenia badań naukowych oraz formułowania wniosków i uogólnień. W swoich rozważaniach prezentuje dojrzałą postawę badacza, zachowuje krytycyzm i daleką ostrożność w formułowaniu opinii, a zarazem w swoich osądach jest niezależna, wolna od wszelkich nurtów ideologicznych i uprzedzeń.

Rozprawa jest oryginalnym rozwiązaniem ważnego problemu naukowego, napisanym wzorowo pod względem metodycznym i językowym. Oceniając dokonania Autorki na polu badań, ze względu na wagę postawionego problemu i jego walory praktyczne, stawiam formalny **wniosek do Komisji ds. Przewodu Doktorskiego o wyróżnienie rozprawy doktorskiej.**

Konkludując stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska Pani mgr Lilii Neumann pt.: „Polityka energetyczna Polski w świetle założeń polityki klimatycznej Unii Europejskiej”, spełnia ustawowe kryteria stawiane pracom doktorskim w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie ekonomia i finanse, określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.).

Na tej podstawie wnioskuję do Rady Dyscypliny Ekonomia i finanse Uniwersytetu Gdańskiego o jej **dopuszczenie do publicznej obrony.**

